2016-10-29

Universitets- och högskolerådet

Provpass 2

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

Verbal del a

Provet innehåller 40 uppgifter

Instruktion

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.
Markera tydligt.
Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.
Du får inget poängavdrag om du svarar fel.
Du får använda provhäftet som kladdpapper.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter** och den totala provtiden är **55 minuter.**

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

1. spannmål

A rotsaker
B baljväxter
C husmanskost
D sädeskorn
E mjölkprodukter

2. estetisk

A äkta
B storslagen
C lättsam
D moralisk
E smakfull

---

3. permafrost

A ständig tjäle
B klimatförändring
C snöfri vinter
D glaciär i rörelse
E bottenfrusen sjö

4. vanställa

A föreställa
B förfula
C förnedra
D förkasta
E förhindra

---

5. aspartam

A blekmedel
B fyllningsmaterial
C lugnande medel
D färgämne
E sötningsmedel

6. åtskilliga

A mätbara
B relaterade
C bortvalda
D rangordnade
E många

---

7. överlöpare

A ryttare
B förrädare
C stolt person
D inkräktare
E kraftkarl

8. manierad

A trög
B modig
C konstlad
D begåvad
E närgången

---

9. anestesi

A bedövning
B frigörelse
C raseriutbrott
D färgblindhet
E självplågeri

10. prata bredvid mun

A vilseleda någon
B ljuga
C försäga sig
D härma
E avbryta någon

Retorik

Retorik är ett ämne på frammarsch i en värld där det talade ordet får allt större betydelse.

En väg att närma sig retoriken kan vara att ta del av och analysera Martin Luther Kings berömda tal från den 28 augusti 1963 – ”I have a dream”.

När man lyssnar på talet, slås man av hur Martin Luther King entusiasmerar och engagerar hela den stora publik han talar inför. Han vänder sig till både svarta och vita och förklarar att alla människor har samma värde oavsett hudfärg.

När han först yttrar ordet *we* talar han om de svarta och deras missnöje med samhället de lever i. Mot slutet ändras emellertid innebörden av ordet till att omfatta alla och beskriva hur ett mycket bättre samhälle skulle skapas om alla människor hade lika värde och samma rättigheter.

I talet kan man ju inte se hans personlighet, men hans glöd och vilja är tydlig och av jublet förstår man att hans ord träffar rätt i hjärtat på åhörarna. Detta tal är också känt som ett av de bästa exemplen på hur man retoriskt fångar en publik, och analyserar man talet närmare kan man se på vilket sätt Martin Luther King bygger upp sin retorik.

Först måste man ändå konstatera att framgången säkert främst berodde på Kings äkta engagemang. Ingen som inte först och främst tror att innehållet i ämnet är viktigt kan såsom King få med sig en hel åhörarskara av oliktänkande människor med olika hudfärg.

Talet börjar med *uppmuntrande ord* och *en historisk återblick*. King refererar till 500 år gamla dokument, som redan på den tiden talade om slavarnas frihet.

Därefter kommer *ett hot*. Om människor inte ändrar sig kommer de att få betala för det i framtiden då ”the bank of justice is bankrupt”. Men han varnar också: Ta inte till våld, eftersom våld leder till våld.

Talet ändrar nu tonläge och King kommer med *förslag till lösning*: Ta hjälp. Gå inte ensam.

Så kommer de starka, *uppmuntrande orden.* Gång på gång hamras de in: ”I have a dream. I have a dream.” Detta med upprepning av det väsentliga är mycket viktigt när man vill ”trumfa in” ett budskap, och det styrks också av att King här blir *personlig* i det att han nämner sina egna barn och vikten av att de inte ska bli bedömda efter sin hudfärg.

Avslutningen är *en predikan* – ”Let freedom ring” – och man upplever King nästan som en profet i orden: ”This will be the day when all of God’s children will be able to sing with new meaning.”

Viktigt i detta tal är användandet av *liknelser och metaforer*, för att åhörarna, precis som på Jesu tid, lättare ska förstå och ta till sig budskapet. Viktigt är också den *lugna takt,* det *tydliga uttal* och det *enkla språk* som alla kan notera.

Det gäller emellertid att variera *tonläge* och *intensitet*, så att åhörarna inte somnar.

Genom detta tal kan man på ett empiriskt sätt få en inblick i vikten av att tala engagerat, informativt och personligt.

Berit Hyland

Uppgifter

11. Vilken fråga är texten som helhet ett svar på?

A Vilken sorts egenskaper krävs för att bli en riktigt god retoriker?

B Vilka komponenter innehåller ett retoriskt väl utfört tal?

C Vilken påverkan har Martin Luther Kings tal haft på den moderna retoriken?

D Vilka speciella retoriska grepp krävs för att ena en blandad publik?

12. Vilket av följande är, enligt texten, särskilt viktigt för att ett tal ska få genomslagskraft?

A Att talaren formulerar en vision om framtiden som delas och förstås av alla människor.

B Att talaren håller sig till ett tema som tillåter en varierad utformning.

C Att talaren verkligen påverkar åhörarnas känslor och vädjar till deras åsikter.

D Att talaren har en personlig relation till det ämne talet handlar om.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Gotlands berggrund

”Gotland – landet annorlunda” är en väl använd turistslogan. Jämfört med övriga Norden ter sig ön mycket riktigt som en exotisk plats, inte sällan jämförd med Provence, Toscana, Irland eller Grekland. Naturen har ofta mer gemensamt med sydliga delar av Europa än med det svenska fastlandet.

Det finns flera orsaker till detta: Det omgivande vattnet ger ett utjämnat klimat med längre växtsäsong, det östliga läget ger torrare somrar med mindre regn än i övriga Sverige, och det väl bevarade ålderdomliga jordbrukslandskapet har bidragit till att bevara en biologisk mångfald.

Den allra viktigaste faktorn är kanske ändå berggrunden, som direkt och indirekt påverkat både kultur och natur. En stor del av floran är direkt beroende av den höga kalkhalten i jorden. De utbredda områdena med kalkhällmark och alvarmark hyser både växter och ryggradslösa djur som är specialanpassade till dessa extrema miljöer. Landskapets former är till stora delar direkt relaterade till den flacka havsbottnen och de uppstickande revformationerna, som var den ursprungliga miljön och som sedermera skulle utgöra den fasta berggrunden på Gotland.

Byggnadskulturen med ringmuren i Visby, alla stenkyrkorna och de vitkalkade gotlandsgårdarna runtom på landsbygden hade inte existerat utan kalkberggrunden, ej heller traditionella näringar som kalkbrytning och kalkbränning.

Gotlands berggrund är uppbyggd av olika typer av kalksten och till en mindre del av sandsten. Hela berggrunden härrör tidsmässigt från en och samma geologiska period: silur. Den inföll för mellan 405 och 440 miljoner år sedan. Miljön i Gotlandsområdet var då en tropisk grundhavsmiljö belägen söder om större landområden.

I det varma havet levde enorma mängder djur, främst ryggradslösa, men även primitiva fiskar. Djuren hade ännu ej tagit land i besittning, men de första landväxterna började utvecklas under den här perioden.

Bland de havslevande organismerna fanns det många med kalkskal eller koloniskelett av kalk. Resterna från dessa avsattes på den grunda havsbottnen som kalkpartiklar och kalkslam och kom så småningom att bygga upp den 500 meter mäktiga siluriska berggrunden som utgör Gotland idag.

Under denna sekvens hittar man vid borrningar lika mycket sediment från de tidigare perioderna kambrium och ordovicium samt även en del prekambriska avsättningar innan man stöter på magmatiska bergarter, det vill säga urberg.

I en ostörd lagerföljd är det naturligtvis bara det översta, det vill säga yngsta, lagret som är blottlagt. Så förhåller det sig emellertid inte på Gotland. Under årmiljonerna som följde efter avsättningen av de siluriska sedimenten i området upphörde sedimentationen, vilket tyder på att havet torrlades. Den forna havsbottnen började istället eroderas.

Eftersom stora omvälvningar i form av kontinentkollisioner inträffade i väster och så småningom i söder påverkades också perifera delar av kontinenten. Förkastningar, sprickbildningar och små rubbningar av sedimenten gjorde att Gotlands berggrund kom att luta några grader åt sydost. Den efterföljande erosionen, inte minst av de inlandsisar som bredde ut sig över Skandinavien, hyvlade bort kanterna på de något snedställda lagren så att de understa blottlades på norra Gotland medan de översta blev kvar i söder. Däremellan är hela lagerföljden prydligt blottlagd. Man kan följaktligen studera hela den siluriska lagerföljden och därmed en tidsrymd på över 20 miljoner år i jordens och livets historia.

Följer man berggrunden från norr till söder, det vill säga från de äldsta till de yngsta lagren, ser man att den omväxlande består av högre liggande områden med hårdare lagrade kalkstenar och revkalksten och lägre liggande områden med mjukare lerigare kalkstenar, så kallad märgelsten.

I kalkstensområdena har inlandsisarna inte lämnat efter sig något tjockare moräntäcke, och naturen domineras här av karga barrskogar och hällmarker. De mjukare märgelstensområdena har ett tjockare lager av lerig kalkhaltig morän som lövskogar en gång bredde ut sig på och som nu är Gotlands bästa jordbruksområden.

Berggrundens variation är en avspegling av cykliska förändringar i havsmiljön under den 20 miljoner år långa tid då den bildades. Under vissa perioder var det klart, fint vatten, och revbyggande organismer som svampdjur, koraller och kalkalger trivdes. Dessa byggde upp rev vars stabila stomme bestod av koloniskelett och sammanbindande kalkskikt som alger byggt upp.

Alla fria ytor koloniserades genast av olika fastsittande organismer, såsom sjöliljor. I miljön fann fritt levande djur som snäckor, bläckfiskar, fiskar och trilobiter föda och skydd. Idag ser man dessa rev som oregelbundna stora klumpar av massformig revkalksten; det finns ingen lagringsstruktur i kalkstenen. Revkalkstenen bildar på grund av hög motståndskraft toppen av alla klintar och höjder på Gotland, och även de berömda raukarna är utmejslade revformationer.

Runtomkring reven avsattes partiklar från alla kalk-

skal och skelett som producerades av det rika havslivet. Dessa bildade tillsammans med kalkslam den horisontellt lagrade kalksten som idag utgör huvuddelen av de flacka kalkstensområdena, bland annat de utbredda hällmarkerna på norra delen av ön.

Under de tider då stora mängder lerpartiklar som spolats ut från närliggande landområden avsattes på havsbottnen rådde inte samma gynnsamma förhållanden för revbildning. Vattnet blev grumligare och revbyggarna försvann. Faunan förändrades och mjukbottenlevande djur som många arter av snäckor, brachiopoder, trilobiter och grävande maskar levde på de grunda bottnarna. Sedimenten från dessa miljöer kallar vi märgelsten. Det är en blandning av lera och kalk.

Underst i klintarna längs den nordvästra kusten och längs med Ekstakusten ser man den som en tunt skiktad, lättvittrad bergart. Lagerföljden består ofta av mycket leriga skikt omväxlande med tunna kalkstensskikt. Eftersom den är lättvittrad är det gott om fossil som vittrar fram ur dessa lager.

Sara Eliasson

Uppgifter

13. Vilket påstående om Gotlands berggrund överensstämmer med vad som sägs i texten?

A Berggrundens ursprung som tropisk havsbotten har medverkat till de speciella väderförhållanden som präglar dagens Gotland.

B Det som gjort Gotlands berggrund unik jämfört med andra delar av Europa är framför allt effekterna av inlandsisen.

C Berggrundens karaktär har genom tiderna haft en genomgripande inverkan på levnadsförhållandena på Gotland.

D Kunskapen om bildningen av Gotlands berggrund kan användas för att förklara motsvarande processer i närliggande områden.

14. Vad består Gotlands berggrund i huvudsak av, enligt texten?

A Nedvittrad sandsten från havsbotten.

B Sediment avsatta av inlandsisen.

C Rester av havsorganismer.

D Kalkpartiklar från andra landområden.

15. Var kan man enligt texten studera de äldsta delarna av den siluriska lagerföljden?

A På norra Gotland.

B På södra Gotland.

C I områden med moräntäcke.

D I områden med märgelsten.

16. Vilken aspekt av Gotlands berggrund behandlar texten framför allt?

A Dess raukar och rev.

B Dess variationsrikedom.

C Dess tillkomsthistoria.

D Dess betydelse för öns växtlighet.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

Tillträde till högre studier

I fokus för Lillemor Kims avhandling *Val och urval till högre utbildning. En studie baserad på erfarenheterna av 1977 års tillträdesreform* står den ”tillträdesproblematik” som 1977 års tillträdesregler gav upphov till. Med en generös allmän behörighetsgivning skulle antalet så kallade återvändsgränder i gymnasieskolan undvikas. Med ett fåtal kvantifierbara urvalskriterier och fördelning av platser i förhållande till olika grupper av sökande (med olika typer av skolbakgrund) skulle urvalet bland behöriga sökande kunna göras rättvist, överblickbart och effektivt. Resultatet blev en generös behörighetsgivning som kopplades ihop med ett snävt urval baserat på ett mycket litet antal kriterier. Detta nya antagningssystem blev med Lillemor Kims egna ord ett experiment i jätteformat, som ett test i full skala på en rad olika antaganden om hur behörighet skall definieras och urval göras till ett högskolesystem som utformats på ett speciellt sätt för att uppnå vissa bestämda samhällspolitiska, utbildningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska syften.

I avhandlingen studeras och analyseras de val- och urvalsprocesser som tillträdesreglerna gav upphov till hos enskilda individer samt hur reglerna gradvis modifierades och förändrades genom olika typer av politiska och administrativa beslut. Avhandlingens problemställning handlar alltså om relationen mellan mänskligt handlande och villkoren, ramarna, för detta handlande. I avhandlingen anläggs både *top-down*-perspektiv och *bottom-up*-perspektiv. Till dessa skall så fogas en tidsdimension. Såväl aktörers agerande som systemets utformning studeras i ett tjugoårsperspektiv. Eftersom Kim har tillgång till uppföljningsdata ges också möjlighet att studera tillträdesreformens implementering och även dess legitimitet.

Grundtanken i Kims teoretiska modell är hämtad från Peter M. Blau, som ser en individs slutliga yrkesval som resultatet av ett samspel mellan individens val och systemets urval. Över tid sker en ömsesidig anpassning, en kontinuerlig interaktion. I modellen finns på båda sidorna pådrivande krafter (positiva förväntningar, ambitioner, mål) och återhållande krafter (negativa förväntningar, begränsade resurser, hinder) som påverkar individens val respektive systemets urval. Men Kim menar också att denna begreppsram bara täcker en begränsad del av hela val- eller urvalsprocessen och går vidare till forskare som Boudon och Gambetta, som genom att dela upp utbildningsvalet i flera steg söker förena intentionalitet och strukturella förklaringar.

Avhandlingen bygger på ett mycket omfattande empiriskt material. Tre undersökningar är gjorda på individnivå. Dessa är gymnasieundersökningen (GU) som gjordes bland gymnasieelever våren 1980, antagningsundersökningen (AU) som genomfördes bland de individer som deltog i antagningen hösten 1980 samt slutligen uppföljningsundersökningen (UU) som omfattade de individer som ingick i antagningsundersökningen och som sedan återfanns i SCB:s högskoleregister till och med 1995. Antagningsundersökningen och uppföljningsundersökningen utgör tillsammans alltså i princip en longitudinell studie.

Två undersökningar görs på systemnivå. Den ena studien avser de gradvisa förändringarna i antagningssystemet från 1977 och framåt. Officiella dokument granskas och aktörer som var med då det begav sig intervjuas. Den andra studien avser de strukturella effekterna av tillträdesreformen. Över hela perioden från 1977 till 1997 redovisas söktrycket och antagningsresultaten för den centrala antagningen. Här används statistiska uppgifter från de centrala antagningsmyndigheterna. Kim ger också en beskrivning av förändringar inom utbildning och arbetsmarknad under åren fram till 1995.

Vilka resultat leder då de olika studierna fram till? Målutfallsanalysen av tillträdesreformen visar att en del av reformens negativa effekter antagligen kunde ha undvikits om målkonflikterna erkänts och analyserats innan hela systemet sjösattes. Totaldimensioneringen, som var grundbulten i tillträdesreformen, ledde till att det som eventuellt var fel tänkt blev ett fullskalefel.

Ett annat misstag i reformen var att underskatta effekterna i gymnasieskolan. Både taktikval och betygshets blev betydande. Att betygsgenomsnittet räknades oberoende av vad det var för utbildning den sökande skulle in på skapade en negativ opinion. Arbetslivserfarenheten kom att mekaniseras till en fråga om tid, och dess innebörds betydelse för studierna kom helt bort. Även detta bidrog till en negativ opinion.

Antagandena om ökad social rättvisa höll inte. Urvalsinstrumenten var för trubbiga för att bryta det traditionella mönstret. Effekterna för kvinnorna av krav på arbetslivserfarenhet och föreningsmeriter förbisågs också. Inte heller antagandet om ökad rättssäkerhet höll. Tillträdesreglerna blev så komplicerade att ungdomar utan hjälp att tolka dem missgynnades. Studien på de fyra gymnasieskolorna visade på hur olika de enhetliga reglerna kunde tolkas och fungera. Antagningssystemets opersonlighet och känslighet för lokal kontext gjorde också att det tappade i legitimitet.

Kims sammanfattande bedömning av tillträdesreformen blir i grunden mycket negativ. Främsta skälet till

reformens misslyckande ligger i målkonflikter och i det centralistiska och enhetliga administrerandet. Det tillträdessystem som formats för den svenska högskolan pendlar mellan att betrakta tillträdesfrågan som en fördelningsfråga och att betrakta den som en individuell rättvisefråga.

Den teoretiska modellen för studie- och yrkesval är det andra temat för Kims sammanfattning. Avhandlingen har inneburit ett slags test av den Blau-inspirerade modellen. Slutintrycket av studien är att det är dimensioneringen som har störst betydelse för hur antagningsreglerna kommer att fungera. Individen bedömer sina chanser utifrån hur många platser det finns att kämpa om. Om det finns ett rimligt antal platser att försöka komma in på, söker man förbättra sina egna utsikter genom att skaffa vad som efterfrågas i meritväg. Ett kraftfullt tillskott i Kims studie är det tidsperspektiv hon arbetar med. Uppföljningsstudien visar att de flesta som sökte hösten 1980 inte gav upp. Så småningom kom cirka 90 procent av dem in. Tagna tillsammans visar studierna på individnivå därmed att de nya tillträdesreglernas signalvärde var kraftigt.

Sammanfattningsvis kan sägas att Lillemor Kim lagt fram en mycket informationsrik avhandling, som behandlar ett centralt inslag i reformeringen av den högre utbildningen. Avhandlingen belyser mångfalden bakom den enhetliga fasaden i högskolan. Den arbetar också med en mångfald av frågeställningar, teoretiska begrepp, empiri, diskussionsteman och slutsatser. Den beskriver och analyserar företeelser på olika nivåer i högskolesystemet, den nyttjar empiri av olika slag och den både bekräftar och genererar hypoteser. Den har visat att det svenska tillträdes- och urvalssystemet erbjuder pedagogikforskare ett rikt underlag för att studera för disciplinen centrala frågor på både system- och individnivå.

Avhandlingen är skriven av en driven utvärderare och utredare. Med teoretisk medvetenhet och effektiv strukturering av olika typer av empiriskt material har en angelägen men forskningsmässigt mycket komplex företeelse i det svenska utbildningssystemet analyserats, nämligen det formaliserade mötet mellan individer som väljer och systemet som väljer ut, och de konsekvenser denna formalisering får.

Berit Askling

Uppgifter

17. Vad blev en allvarlig negativ effekt av 1977 års tillträdesreform, enligt texten?

A Det kraftigt ökade antalet valsituationer för individen.

B Den starka inverkan på gymnasiestudierna.

C Den plötsligt uppkomna bristen på utbildningsplatser.

D Satsningen på övervägande teoretisk utbildning.

18. Vad är det, enligt texten, som i praktiken främst styr ett antagningssystems sätt att fungera?

A Tillgången på utbildningsplatser.

B Kunskapsnivån hos de sökande.

C Hur begripligt syftet med systemet är.

D Möjligheten till taktikval.

19. Vad innebar de tillrädesregler som infördes 1977, enligt texten?

A Att gymnasisternas möjligheter att bli behöriga till högre studier ökade.

B Att intaget till högre utbildning anpassades till arbetsmarknadens behov.

C Att sökande mer effektivt kunde ledas till den för dem mest passande högre utbildningen.

D Att de sökande fick större inflytande över urvalet till högre studier.

20. Vad säger recensenten om Lillemor Kims avhandling?

A Att ämnet är inspirerande och språket lättillgängligt.

B Att frågeställningarna är bra men slutsatserna spekulativa.

C Att teorin är gedigen men något svår att tränga igenom.

D Att innehållet är mångsidigt och framställningen effektiv.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA »

21. Ibland uppstår plötsliga förändringar i det ____ materialet, mutationer, som kan göra att individens chanser att överleva och föröka sig ökar. De flesta mutationer leder ____ till defekter och till att individen slås ut.

A ärftliga – ofrånkomligen

B genetiska – emellertid

C artificiella – sedermera

D biologiska – visserligen

22. Arbetsmiljöverket övervakar arbetsmiljön på våra arbetsplatser. Utöver arbetsmiljölagen finns mer detaljerade regler i arbetsmiljöförordningen, som regeringen ____.

A utfärdar

B utkräver

C utlyser

D utfäster

23. Vitaminpiller och speciella tillskott behövs inte, och man ska inte förlita sig på dem eftersom de kan ____ individen i föreställningen att hen har ____ sina näringsbehov när hen i själva verket fortfarande kan lida brist på protein och ____.

A inviga – uppfyllt – energi

B ingjuta – tillfredsställt – fett

C intala – överskattat – vitaminer

D invagga – tillgodosett – mineraler

24. Men skuldökningen är också en ____ av den rådande bostadsbristen i många tillväxtorter kombinerat med den lågräntemiljö som etablerats ____ det senaste decenniets finansiella kriser.

A påverkan – i besittning av

B summa – under uppsegling av

C effekt – i kölvattnet av

D symtom – på bekostnad av

25. Det fanns till och med ett antal äldre hojåkare, ____ medlemmar i Svenska Turistföreningen, som kallade sig Prostata Drivers och som gärna såg en mc-utflykt som en återkommande programpunkt.

A tillika

B således

C alltigenom

D dessförutan

26. På 1600-talet varnade sjökort som ritats över den livligt trafikerade passagen ____ de rörliga och ____ sandrevlarna utanför Falsterbonäset.

A med – opålitliga

B genom – sanka

C för – förrädiska

D kring – instabila

27. Jag råkar dela Ingmar Bergmans ____ för Mozarts opera *Trollflöjten*, och det är faktiskt Bergmans egen förtjänst. Jag såg hans filmatisering som liten, i ett förstulet ____, på de vuxnas TV en alltför sen kväll och har aldrig kunnat glömma vare sig den lilla flickans gåtfulla leende under ____ eller andra aktens skräckfyllda vandring mellan eld och nakna kroppar i helvetet.

A fascination – ögonblick – ouvertyren

B kärlek – sällskap – serenaden

C passion – utrymme – parnassen

D intresse – avsnitt – ceremonin

28. Detta demonstrerar ytterligare hur tänjbart begreppet hälsa är. Det kan finnas en stor ____ mellan å ena sidan den sjukdomsdiagnos en person har fått och å andra sidan personens subjektivt upplevda hälsotillstånd.

A symmetri

B diskrepans

C analogi

D kongruens

29. Till Måkläppen söker sig framför allt gråsälen för att ____ päls och föda sina ungar. Jan-Åke har i tjugotalet år bevakat sälarna i reservatet och följt ____ utveckling.

A släppa – beslagets

B ömsa – beståndets

C byta – besättningens

D skinna – beteendets

30. Faktum är att Danmarks i dag mest lästa poet, ja författare över huvud taget, har skapat ett konstverk av en kvalitet som når bortom honom själv. Detta ____ det sätt på vilket han konstnärligt förlöser sitt våldsamma ämne.

A i kraft av

B med fokus i

C utan hänsyn till

D till gagn för

Colic

Colic – defined as inconsolable crying in an otherwise healthy infant for more than three hours a day, for more than three days a week, for three weeks or more – has long been a puzzle for doctors and an exhausting ordeal for parents. So when Anna Zanin, a pediatrician in Paris, noticed that babies with colic and children with migraine share certain symptoms, she decided to explore a possible association between the two conditions. Her research found that 73 percent of children with migraine were colicky babies compared to 27 percent of controls. While Zanin emphasizes that further evidence is needed to determine whether there is a causal link, the numbers suggest that migraine and colic may indeed be related.

Question

31. What is the main point in this text?

A A possible path to solving the mystery of migraine has been found.

B Anna Zanin has discovered that colicky children actually suffer from migraine.

C Parents of colicky babies often suffer from migraine.

D Colic in infancy seems to be connected to migraine at a later age.

Jean-Baptiste Lamarck

Can mice pass memories down several generations? It is a startling proposition, and has duly provoked some strong responses. "Crazy Lamarckian shit," exclaimed one observer. To many biologists, the dirty word here isn't the one you might be thinking: rather, it is the reference to Jean-Baptiste Lamarck, who in the 18th century contended that traits acquired during life can be passed to the next generation. As there's no genetic basis for passing on such acquired traits, Lamarck's mechanism can't be the basis for natural selection, and so was discredited. Now new work suggests that mice may pass on memories of a dangerous smell. It is, however, based on epigenetics: changes that tweak the action of genes, not the genes themselves. So it fits with natural selection – and may yet give Lamarck's name a sheen of respectability.

Question

32. What fits best with this description of the ideas of Jean-Baptiste Lamarck?

A His ideas are still regarded with skepticism in biological circles.

B Opinions of his work have shifted back and forth since the 1700s.

C His ideas are clearly incompatible with modern knowledge of evolution.

D Recent studies show that his explanation of trait inheritance was entirely correct.

ELF16B_Del 1.indd 11 2016-06-27 14:31:44

Changing Moral Climates

Social traditionalists have good cause to grieve. It must feel as if they are fighting a losing battle against secularisation and sexual liberation, trends that are in fashion even on the political right. As the West has grown richer in the past 50 years, so the old bonds of organised religion and patriarchy have loosened. There is a contemporary 'End of History' consensus that things like gay rights or abortion are not just worthy causes or inalienable rights but are the end goal of a grand historical process.

Take the dramatic evolution in English moral standards from the Georgians to the Victorians. England in the 18th century was a surprisingly transgressive place. Pornographic literature was popular and erotic manuals were read aloud in alehouses. Homosexuality was fashionable among gentlemen. Contraceptives were sold brazenly in Covent Garden. Gossipy rags like *Characters of the Present Most Celebrated Courtesans* provided titillating cartoons of rich women brought low by greed and desire. One such victim was described as 'expensive in dress, extravagant in the indulgence of her palate, violently addicted to wine and strong liquors which she often drinks to excess, not infrequently to intoxication'.

Yet by the middle of the 19th century a popular reassertion of traditional Judeo-Christian morality had transformed English mores and manners. Of course the Victorians were every bit as prone to vice as the Georgians had been – even Queen Victoria collected nude male figure drawings. Sex did not vanish in Victorian England but it was certainly idealised and privatised in a novel manner. The Victorians scrubbed the public sphere clean of sensuality – with a combination of social regulation and mass-marketed carbolic soap. Sexual energy was redirected towards the monogamous family unit and new normative values were created.

It is tempting to blame these changes on the prudery of an establishment desperate to re-assert control. King George III led the charge with his 1787 *Proclamation for the Encouragement of Piety and Virtue*, and for the Preventing and Punishing of Vice, Profaneness and Immorality – an exhortation against pornography that later became the 1857 Obscene Publications Act. This coincided with an effort to enforce a bourgeois sexual order upon an urban working class, swollen in number by the Industrial Revolution.

But we should not dismiss a complex and genuine desire to improve. The new middle class saw a link between economics and morality that the Georgian aristocracy had not. They believed that hard work and abstinence could improve people, whereas decadence fostered indolence, disease and poverty. By 1900 there were upwards of 300 asylums for 'fallen women' in England, providing a mix of protection and backbreaking labour for rescued prostitutes. The asylums attested to a popular new sense of civic virtue that sought to rescue people from themselves. It had a proto-feminist edge, protecting women against the masculine lusts that had run amok in the 18th century and objectified women as lascivious Fanny Hills. The ethics of Christian capitalism gripped Britain well into the 1960s.

The past is littered with examples of cultural reaction: the shah's modernist Iran gave way to the ayatollah's theocracy; the French Revolution was followed by Thermidorean conservativism. There is rarely a pattern to dissect, but in the case of the Victorian reaction there are certain parallels to today. The credit crunch has obtained a moral dimension in the hands of the US Tea Party and traditional critics, who see it as the material collapse of an insatiably greedy society – greedy for credit and the instant gratification that it brings. As a new economic order arises, we might see the re-emergence of corresponding values of piety and sexual restraint. Whatever happens, liberals cannot rest on the assumption that liberty always expands over time. Calamity and change can cause it to contract in the blink of an eye.

Tim Stanley, History Today

ELF16B_Del 1.indd 12 2016-06-27 14:31:44

Questions

33. What are we told about moral attitudes in 18th-century England?

A They were in many ways as liberal as those of today.

B Matters relating to sex were seldom brought up in public.

C There were great differences between the upper and the lower classes.

D Gay relationships were outlawed but nonetheless frequent.

34. What is said about the Victorians in relation to sex?

A They seem to have banished it from public as well as private life.

B Their official attitude was clearly more restrictive than that of the Georgians.

C They looked upon it as a regrettable aspect of married life.

D Their public morality hardly differed from that of the previous period.

35. What is implied about George III's 1787 *Proclamation*?

A It was intended to improve the moral standards of the royal family itself.

B It was an isolated effort with little long-term historical significance.

C It served only to unite bourgeois and working-class people against the King.

D It marked a reaction against the moral climate of 18th-century England.

36. What are we told about the "new middle class" in 19th-century England?

A Its only real interest was making as much money as possible.

B It concerned itself with social and moral matters from an economic perspective.

C Its lack of social conscience paved the way for prostitution on a massive scale.

D It was pessimistic about the possibility of social and moral reform.

37. What is the general point, emerging in the last paragraph, of the writer's account of the moral climate in 18th- and 19th-century England?

A To show how special conditions were in England a few hundred years ago.

B To argue for the necessity of moral reform in present-day Western societies.

C To remind us that hard-won tolerance may disappear more or less overnight.

D To demonstrate the irrelevance of economics to social and moral issues.

ELF16B_Del 1.indd 13 2016-06-27 14:31:44

AND HERE ARE SOME SHORTER TEXTS:

Ecology

Arne Naess was Norway's best-known philosopher, whose concept of deep ecology enriched and divided the environmental movement. Through his books and lectures, Naess taught that ecology should not be concerned with man's place in nature but with every part of nature on an equal basis, because the natural order has a value that transcends human values. Indeed, humans could only attain "realisation of the self" as part of an entire ecosphere. Shallow ecology, he believed, meant thinking big ecological problems could be resolved within an industrial, capitalist society. Deep ecology meant understanding that society has caused the Earth-threatening ecological crisis. His concept entered the mainstream green movement in the 1980s.

Question

38. What is said in relation to ecology?

A Arne Naess was instrumental in the creation of the green movement.

B There is one main strand of ecological understanding in our society.

C Arne Naess encouraged people to lead ecologically sound lives.

D Deep ecology is now part of the philosophy of the green movement.

Groups

Just because a group is full of intelligent individuals does not mean the group as a whole will necessarily be smart. But having more women does, according to a new study. The researchers found that a group's collective intelligence is affected not by individual intelligence but by social sensitivity and the ability to make inferences – skills women are more likely to possess than men.

Question

39. What is the main point in this text?

A Women in general are more intelligent than men.

B Successful groups require intelligent men.

C Women seem to appreciate group work better than men.

D Intelligent groups consist of people with mixed abilities.

Iatrogenic Deaths

What is the third leading cause of death in the developed world? The answer is "iatrogenic" deaths – those caused by medical errors, adverse drug reactions or hospital-acquired infections. For all modern medicine's ability to alleviate suffering and prevent premature deaths, it also causes plenty of both. Many medical interventions turn out to have unintended and negative consequences that often emerge as a result of research into better treatments. None of this suggests that treatments such as chemotherapy, painkillers or antibiotics do more harm than good overall. And the research that reveals their effects will help us to develop still more effective treatments. But it does highlight the need to think broadly about iatrogenic deaths.

Question

40. What can be concluded from this text?

A Some well-known medical treatments should never have been developed.

B Iatrogenic deaths are likely to become even more common in the future.

C Some fatal consequences of medical treatments are probably inevitable.

D Iatrogenic deaths can easily be avoided with more solid research.

PROVET ÄR SLUT. FINNS TID ÖVER, KONTROLLERA DINA SVAR.

ELF16B_Del 1.indd 14 2016-06-27 14:31:45